

"ותן חלקנו בתורתך"

"ותן חלקנו בתורתך"

סדרת שיעורים על

מעלת התורה ומקומה לימודה

מדרש תרומה פר' לג סי' ה רבה

ויקרא אלהים ידן ימינו הילכה

1

כ. עבודה רוחנית גדולה היא לאדם, שיפתח כל כך את עצמו עד שיכיר את קרבת אלהים אליו בפנימיותו. כל סדרי החיים הם מתישירים, כשנטיה זו הכוללת היא מתעוררת יפה. לשם צורך זה, אין הפרש באיזה אופן יבאו לידו ההרגשות על דבר קרבת אלהים, אם יבאו בדרך שכל והכרה הגיונית, או בדרך הרגשה פנימית, ובלבד שיכיר בתוכיותו את עצמה ואמתתה. המצות כולן והתפילות, הנן המכשירים היותר טובים להרחיב את הנטיה של קרבת אלהים, ולהרחיב את צעדיה במעמקי הנפש. על כן גדול ורם הוא מאד ערך כל תפילה בכונה, כל ברכה ותהילה, כל מצוה וכל מנהג טוב, שהם הם הנס האמצעיים ליסוד את הרגשת קרבת אלהים בלבו של אדם בדרך יסוד מוסר. אמללים הם האנשים אשר לא ידעו את ד', אשר לא יתפללו ולא יעשו את המצות עם כל קהל עדת ישראל. ההכשר שבנשמה לתביעת קרבת אלהים מבקשת גם מהם את תפקידה, והם באשר אינם ממלאים את חובתם לנפשם, נשארים הם על ידי זה אומללים, יבשים מכל טל טוהר. ואף אם ירטיבו מעשים טובים, למלאות את צמאון המוסר הטבעי שבתכונתם, לא יוכל צורך זה להספיק את החסר מצד הצורך של תביעת קרבת אלהים, שאינה מתמלאת כי אם במעשים אלהיים, מיוחדים לשם ד', בשיחת קודש, ומעשה מצוה ופקודי ד'. מתוך החמלה שעלינו לחמול על כללות האדם, וביחוד על בנינו והקורבים לנו בגווע ורוח, הננו מתעוררים לישר לפנינו את הדרך הישרה של קרבת אלהים, שהיא נקנית על ידי התורה בתלמודה וקיומה. וכל מה שתעלה בידנו יותר מטרה נעלה זו, כל מה שיתרבו המעשים הטובים והטהורים, המביאים בטבעם להשרשת קרבת אלהים בכח החיים, כן יגדל האושר בעולם.

שמונה קבצים - קובץ 10

3

1. דבר אחר ויקחו לי תרומה' ה'א' הוא דקתיב (משלי ד. ב) 'פי לקח טוב נתתי ל'אם' א'מר ר'פי ב'ר'ניה הכהן ב'רבי פ'נהג ש'פעולם א'דם מו'כר ח'פץ בתו'ף ביתו הוא ע'צב ע'ליו ו'הקדו'ש ב'רו'ף הוא נ'תן תו'רה ל'יש'רא'ל ו'ש'מח ה'וי 'לקח טוב וגו' פ'נהג ש'פעולם א'דם לוקח ח'פץ מצ'ר ל'ש'מרה א'בל התו'רה מ'ש'מרת ב'ע'ליה ש'נ'אמר (שם ה. כ) 'ב'הת'ל'כ'ך ת'נ'חה א'ת'ך ב'פ'נהג ש'פעולם א'דם לוקח ח'פץ מן השו'ק ש'מ'א ו'כול ל'ק'נות ב'ע'ליו א'בל ה'קדו'ש ב'רו'ף הוא נ'תן תו'רה ל'יש'רא'ל ו'א'ומר ל'הם ב'כ'י'כול ל'י א'ת'ם לוקחים ה'וי ויקחו לי תרומה'.

4

2. דבר אחר ויקחו לי תרומה' ה'א' הוא דקתיב (דברים לג. ד) 'תו'רה צ'נה לנו מ'שה ד'ר'ש ר'פי ש'מלאי תר'י'ג מצו'ת נ'תנו ל'יש'רא'ל על י'די מ'שה ש'פן מ'נן תו'רה ו'אם ת'אמר א'ינן א'לא תר'י'א ו'ש'מים ה'י'כן הם א'לא א'מרי ר'נ'ן 'א'נכי' ו'לא י'היה ל'ך' מ'פי ה'ב'ר'ה ש'מ'עום ו'ת'ר'י'א א'מר ל'הם מ'שה ש'נ'אמר 'תו'רה צ'נה לנו מ'שה מו'ר'שה וגו' אל ת'קרי 'מו'ר'שה' א'לא י'ר'שה י'ר'שה היא. ל'יש'רא'ל ל'עולם מ'של ל'כן מ'ל'כים ש'נ'ש'בה ב'שהוא ק'טן ל'מדינת ה'ים א'פלו ל'אחר פ'מה ש'נים א'ינו בוש מ'פני ש'הוא או'מר ל'יר'שת א'בותי א'ני חו'ר כ'ך ת'ל'מיד ח'כם ש'הוא פו'רש מן התו'רה ו'ה'ל'ך ו'הת'ע'סק ב'ד'ברים א'חרים א'פלו ל'אחר פ'מה ש'נים הוא מ'ב'ק'ש ל'חזר א'ינו בוש מ'פני ש'אומר ל'יר'שת א'בותי א'ני חו'ר.

דבר ר'ב, א'מ'ר

6

3. וזה כי קונה האדם העולם הזה מה שהוא בנגלה עתה וקונה העולם הבא שהוא בנסתר ואינו נראה. ואמר משכר הסרסור נודע מה לקח פירוש כי יש דבר שאי אפשר לעמוד עליו שכל כך חשוב הוא. אבל משכר הסרסור שהוא יודע המקח ביותר ומוזה נודע מעלתו של מקח, וכך התורה לגודל מעלת התורה אי אפשר לעמוד על התורה מה מעלתה אבל משכר הסרסור הוא משה שהיה קרוב אל מדרגת התורה ומשכרו שקבל על התורה תדע מעלת התורה כי משה קרן עור פניו בדברו אתו, ודבר זה לא גרם הדבור בלבד שהרי אף עם שאר נביאים דבר, רק שדבר עמו התורה

א. (כה. ב) ויקחו לי תרומה' ה'א' הוא דקתיב (משלי ד. ב) 'פי לקח טוב נתתי ל'אם' א'מר ר'פי ב'ר'ניה הכהן ב'רבי פ'נהג ש'פעולם א'דם מו'כר ח'פץ בתו'ף ביתו הוא ע'צב ע'ליו ו'הקדו'ש ב'רו'ף הוא נ'תן תו'רה ל'יש'רא'ל ו'ש'מח ה'וי 'לקח טוב וגו' פ'נהג ש'פעולם א'דם לוקח ח'פץ מצ'ר ל'ש'מרה א'בל התו'רה מ'ש'מרת ב'ע'ליה ש'נ'אמר (שם ה. כ) 'ב'הת'ל'כ'ך ת'נ'חה א'ת'ך ב'פ'נהג ש'פעולם א'דם לוקח ח'פץ מן השו'ק ש'מ'א ו'כול ל'ק'נות ב'ע'ליו א'בל ה'קדו'ש ב'רו'ף הוא נ'תן תו'רה ל'יש'רא'ל ו'א'ומר ל'הם ב'כ'י'כול ל'י א'ת'ם לוקחים ה'וי ויקחו לי תרומה'.

10 מ'ש'כר ה'סר'סור נודע מה לקח כ'ך התו'רה א'ינו א'דם יודע מה היא א'לא מ'ש'כר ש'לקח מ'שה ש'נ'אמר (שמות לד. כט) 'י'מ'שה לא ידע ב'י ק'רן עור פ'ניו ב'ד'ברו א'תו' ו'יש ל'ך מקח ש'מי ש'מ'כרו נ'מ'כרו ע'מו א'מר ה'קדו'ש ב'רו'ף הוא ל'יש'רא'ל מ'כרתי ל'כם תו'רתי ב'כ'י'כול נ'מ'כרתי ע'מה ש'נ'אמר ויקחו לי תרומה' מ'של ל'מ'ל'ך ש'היה לו ב'ת ו'חידה ב'א א'חד מן ה'מ'ל'כים ו'נט'לה ב'ק'ש ל'יל'ך לו ל'א'רצו ו'לט'ל ל'א'שתו א'מר לו ב'תי ש'נתתי ל'ך י'חידת היא ל'פרש מ'מ'נה א'יני ו'כול לו'מר ל'ך אל ת'ש'לה א'יני ו'כול ל'פי ש'היא א'ש'תך א'לא זו טובה ע'שה לי ש'כל מקום ש'אתה הול'ך ק'טון א'חד ע'שה לי ש'אדור א'צ'ל'כם ש'איני ו'כול ל'הניח א'ת כ'ף א'מר ה'קדו'ש ב'רו'ף הוא ל'יש'רא'ל נ'תתי ל'כם א'ת התו'רה ל'פרש ה'י'מ'נה א'יני ו'כול לו'מר ל'כם אל ת'ש'לה א'יני ו'כול א'לא ב'כל מקום ש'אתם הול'כים ב'ית א'חד ע'שו לי ש'אדור ב'תוכו ש'נ'אמר (שמות כה. ח) ו'ע'שו לי מקד'ש.

20

5

ביארו כי מעלת התורה אינו כמו שאר הדברים שאין דבר אחד כולל הכל כי יש לדברים מעלות מחולקות שאין זה כזה, אבל התורה כוללת הכל כמו שיתבאר ולפיכך אמר יש לך אדם שלוקח כסף וכו'. וביאור ענין זה כי הכסף מעלתו שהוא צח ונקי מן הפסולת הרע כדכתיב (תהלים י"ב) אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף, ואף שגם הזהב אפשר שיהיה מזוקק מכל מקום לא שייך כל כך זקוק רק אצל כסף שצבע שלו הוא צח וך אבל הזהב הוא אדום ואין זה נקרא צח, וכן התורה הדברים שבה צרופים וזקוקים אין בהם פסולת ודבר זה מורה שהתורה כולה טוב אין בה צד שהוא רע והנה יש אל התורה מעלת הכסף, והזהב יש לו מעלה מיוחדת מה שהוא נחמד לעיני האדם ונהנה האדם ממנו כדכתיב (שם) הנחמדים מזהב ומפז רב, ואין דבר זה שייך בכסף כי עם זכותו אינו נחמד למראה, והנה התורה דבריה עם זכוך וצרוף שלהם הדברים הם נחמדים ומקובלים על השכל ונהנים בה עיני השכל שהוא המקבל בהשגתו כאשר ישכיל בתורה. ואמר שיש בתורה שדות ויש בה כרמים פירוש שהשדה מגולה לפניך כאשר אתה רואה אותו, וכמו שדרשו בחלק (סנהדרין ק"ב ע"א) ושניהם לבדם בשדה מאי בשדה שכל טעמי התורה גלויים לפנינו כשדה, והכרם הוא הפך זה כי מקח הכרם מה שהוא לוקח אינו נגלה אבל הוא נסתר כי תכלית כוונתם על היין שהוא נסתר בענבים, הרי שיש לאלו שניהם מעלות מחולקות השדה מעלתו בנגלה והכרם מעלתו בנסתר, והתורה יש בה נגלה ונסתר וכנגד זה מעלת התורה מעלתה בנגלה ובנסתר

20

7 והתורה היא נקראת אור כי התכמה היא אור הפך הכסיל אשר בחושך ילך והחכם עיניו בראשו תולך לאור השכל ולפיכך נקראת התורה אור כמו שהתבאר שהשכל והאור מתיחסים ביחד. וכאשר זכה משה להתחבר אל התורה שהיא השכל האלהי אז קבל מן הויז והאור, כי אין ספק שהגוף ובפרט הפנים יש לו יחוס אל האור דכתיב (קהלת ה') חכמת אדם תאיר פניו ולפיכך פני משה היו מקבלים האור והוהר ועוד יתבאר דבר זה. ואמר עוד כאשר נתן השם יתברך התורה לישראל אי אפשר שיהיה פורש מן התורה וכביכול הקדוש ברוך הוא בעצמו נלקח עם התורה ומדמה דבר זה למלך שיש לו בת יחידה, והמשל הזה עם שהוא נראה פשוט הוא עמוק מאד, וכאשר תבין המשל הזה תדע להבין מה שציוה מיד ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כי התורה היא דרכי ה' אשר סדר השם יתברך את הנמצאים ובפרט העם אשר בחר בו, והסדר הזה הוא סדר אחד כי התורה היא אחת, ואם נתן לבני נח תורה מיוחדת ונתן ג"כ לישראל תורה מיוחדת או לא היה אל השם יתברך חבור גמור אל אחד מהם, כי אי אפשר שיהיה חבור גמור לשני דברים מחולקים שאם כן יהיו שני דברים ענין אחד ודבר זה מבואר לכל מי שיש בו חכמה ומדע כי דבר זה אי אפשר, אבל התורה היא סדר אחד בלבד שאין עוד תורה ואם כן צירוף וחבור השם יתברך אל התורה שהיא אחת צירוף וחבור גמור, שכמו שאי אפשר לומר שיהיה דבר אחד מצורף לשני דברים לגמרי כך אי אפשר שיהיה לדבר שהוא אחד צירוף וחבור מחולק, ולכן השם יתברך יש לו צירוף וחבור גמור בלתי מחולק אל התורה שהיא אחת, ולפיכך מיד אחר שנתינה התורה לישראל ציוה ועשו לי מקדש שיהיה לו חבור מיוחד עם ישראל כאשר יש להם דרכי ה' המיוחדים אשר אין עוד. ודבר זה הוא גם כן אחד מן הדברים שהם יסוד ישראל אשר נתן להם התורה שהוא החבור הגמור לנצח נצחים שאי אפשר שלא יוסר כלל ודי בזה:

10 תרומה שנת תרע"ז

במד"ר (פ' ל"ג) ויקחו לי תרומה הה"ד כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו, אל תעזבו את המקח שנתתי לכם, ע"כ. וכבר דקדקנו מה הוסיף המדרש על הא דמפורש בקרא. ונראה דהנה יש לדקדק מה שהתורה נקראת לקח טוב על שם הלקיחה והקבלה, ולא מתן טוב על שם הנתינה, כמו שאנו אומרים נתן התורה, וזמן מתן תורתנו. ויש לומר עפ"י מה שהגיד כ"ק זקני אדמו"ר הגדול וצללה"ה מקצק בהא דזמן מתן תורתנו, דזמן מתן תורה ה' בעצרת אבל זמן הקבלה הוא תמיד בכל זמן ובכל עת שאדם יושב ושונה הוא שואב לקרבו את התורה, ע"כ. ויש להוסיף ולומר עפ"י שכתוב ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, שפירש"י כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם, בדרך זה ה' מ"ת, היינו הנתינה לפניכם, ומ"מ המתעצל ליקח המאכל לתוך פיו ימות ברעב ולא יועיל לו מאומה השלחן הערוך לפניו, כן לא תועיל נתינת התורה למתעצל ללקחה, וע"כ הנתינה לפני כל ישראל היא בעצרת, אבל מה שכל יחיד יחיד מקבל ושואב לתוכו לפי מה שהוא,

8 ונראה דהנה המשכן נקרא משכן העדות שהוא משכן לתורה שנקראת עדות, שהיא שטר עדות בין ישראל לאביהן, ומוכן שיש בהם התדמות בצד מה, וע"כ כשואב המדרש לפתוח בענין המשכן דיבר מקודם בענין התורה ומהותה, וזהו "יש אדם לוקח מקח יש בו זהב ואין בו כסף", כי זהב הוא יראה וכסף הוא אהבה כנודע, וא"כ הם ענינים מתחלפים, וע"כ יש לך אדם לוקח אדם מקח יש בו זהב אין בו כסף כו' וכן יש אדם לוקח שדות וכו', כי שדות הם לתבואה וכרמים ליין, ושדות מרמזים לחכמה כענין (ברכות מ') אין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן, ויין מרמו לבינה, כנודע. הכלל כי בעניני העולם הם ענינים מתחלפים, אבל בתורה שיש בה כסף וזהב שדות וכרמים מורה שהיא למעלה מכל הפרטים וכל הפרטים מסתעפים ממנה, כי (ב"ר פ' א') הביט בתורה וברא את העולם, וע"כ שהיא למעלה וכוללת כל ההפכים וכל בני חילוף, והוסיף עוד המדרש "יש לך אדם לוקח מקח ובני אדם אינם יודעין מה הוא אבל משכר הסרסור נתודע מה לקח", כי הנה התורה הנגלית יש בה פנימיות, אך מהי הפנימיות שבה אי אפשר לדעת, כי אורייתא. וקב"ה כולא חד וכשם דלית מחשבה תפיסה ב"י כלל, כך אי אפשר לידע מהי פנימיות התורה כי יש פנימיות לפנימיות ונשמה לנשמה עד השי"ת בעצמו, וע"י בספר התניא דכשארם לומד התורה הנגלית הרי הוא כמתבק המלך לבוש בלבושיו, אך משכר הסרסור שקרן אור פניו מהוד אור אלקי. עד שיראו מגשת אליו מזה נודע שפנימיות התורה הוא השי"ת בעצמו אשר מזיו הוד כבודו האיר כל הארץ. והוסיף

9 משמואל תרומה ש

11 הוא בכל עת ובכל זמן, ואפי' באדם עצמו לאו כל העתים שוות, יש עתים שהלב פתוח ומתפעל ומתרגש ביותר וכל מעשיו הם ברעותא דליבא, ויש שהוא במוחין דקטנות, ולעומת שאדם יושב ושונה או שומע ד"ת כן באותו סגנון נכנס ג"כ לתוך עומק הלב ומתברכים ד"ת במעיו, וכמ"ש (ישעי' נ"ה) כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים וגו' כי אם הרוח את הארץ והולידה והצמיחה כן יהי' דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר הפצתי והצליח אשר שלחתי, כי פנימיות התורה היא אלקות, ואם האדם זוכה לתורה הרי הוא שואב אלקות לתוכו, והיא מגדלתו ומרוממתו כמסת האלקות שבו, אך כ"ז הוא אם האדם לומד או שומע ד"ת בפנימיות רצונו או רוח אייתי רוח ואמשיך רוח ושואב בקרבו ג"כ פנימיות התורה שהיא האלקות שבו, ואם אינו כ"כ ברעותא דליבא איננו מקבל ג"כ אלא שטחית המאמר בלתי הפנימיות שבו:

20 ולפי האמור יובן מה שהתורה נקראת ע"ש הלקיחה ולא ע"ש הנתינה, באשר היא רק לפי מסת הלקיחה. והנה שביאר המדרש אל תעזבו את המקח שנתתי לכם, ובמקום שבקרא כתיב תורתי ביאר המדרש ופירש שהכוונה המקח שנתתי לכם, היינו שבלתי מסת המקח שבה אף שלמד או שמע ד"ת אין בידו אלא חכמה ריקנית בלתי אלקות, ועדיין נקרא שעזב את תורתו:

9 עוד המדרש "יש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו", היינו שהאלקות שבתורה נצמדת עם נפש הישראלי המתעצם בתורה, וע"כ מרוב שקידתו ועיונו בתורה נעתקו ממנו התכונות והמדות הרעות שבנפש מצד התולדה, ונהפכו למדות טובות חמודות חיים הם למוצאיהם, באשר האור האלקי משפיע בו תמיד חיים חדשים עד שנעשה ברי' חדשה, וכאילו הוא אינו אותו האיש שהי' בו התכונות הקודמות, וזהו "לפרוש ממנה איני יכול" כי התורה בלתי האלקות שבה היא רק כשאר חכמות שאין בהן חיות שתתלהב בהן הנפש ושתתפך תכונות לטוב כשביל הידיעה, ורק האלקות שבה היא מחי' החיים, ואם היתה האלקות פורשת ממנה היא נשארה בלתי חיות ולא היתה עוד תורת ה' אלא כשאר חכמות בעלמא, וע"כ מברכין נתן התורה שהוא לשון הזה שתמיד שופע חיים חדשים, "לומר לך אל תטלה איני יכול" 20 שהיא אשתך וגו' היינו שהיא משלימה את האדם שבלתי התורה לא יקרא אדם שלם, כי המדות בטבע פגומות לרע, ורק התורה מתקנת את הדעות ומיישרת את כל המעשים, ובכן "קייטון אחד עשו לי שאדור אצלכם", הוא הלב הטהור ומופרש מן התאוות בפועל שיהי' כלי ראוי לקבל את האלקות עד שע"י האלקות שבתורה שתמצא קן לה בתוך מורשי לבבו ישתנה הטבע לטוב כנ"ל, ולדוגמא זה ה' המשכן מקום להשראת השכינה:

אם אשתך - כו' גו' וכו'

12 ולא עוד, אלא כי גם באותו העת שהאדם עוסק בתורה למשנה, כל תבנה שמוציא מפיו, הו' הו' תבניות יוצאים כבכול גם מפיו יתבנה באותו העת ממש, כדאשפתהו בקרק קמא דגישו, גפי פלגש פגקעה ונתנה עליו פלגשו, רפי אביתר אמר וכו' מציא לה, ר"י אמר ניקא כו', ואשפתיה ר"א לאלהיה, אמר ליה, מאי קצביר קוביה, אמר ליה עסקי פלגש פגקעה, ומאי קאמר, אביתר בני קד הוא אומר, יונתו בני קד הוא אומר, ונתנו מפני שר"א ורבי יונתו עסקו פנייהם בענין פלגש פגקעה, או באותו עת, גם הוא יתבנה שנה דביתיהם ממש.

10 והוא יתבנה שמו ודבורו תו, וכמפ"ש בתורה הקדושה פמשנה תורה "לא תבנה את ה' אלהיך" כו' (דברים ל, ו), ופרש"י רז"ל בנדרים פג"ק (ס"ב א'), דקאי על עסק התורה, ע"ז שם. ופסיפיה דקרא "ולדבקה בו".

נלכו אמר דוד הפלג ע"ה (תהילים קיט, עב) טוב לי תורת פיך" כו', אמר כי לפי ששם בעמלי בתורה הקדושה קרב עו, פהצלותי על לבי שהיא תורת פיך", שקל תבנה ממש מהתורה שאני עוסק בה קצת, הפל יצא וגם עמה היא יצאת מפיה יתבנה.

12 וזכו, כל התורה, קרשמה שנה כלי שום חלוקה ושאני ככל ח"י, כי הפל דבור פיו יתבנה שמו ממש, ואם חסר פסוק תורה אות אחת ממשק"ב אלוהי תמנע", היא נקטלת כמו אם היה נחסר אות אחד משפת הדבורות, או מפסוקי שמע ישראל, וקמו שקבתם גם תרמפ"ם ו"ל, והוא מתמא דבי אלהיה סאו"ו פק"ג:

כ"ג ה"ח